

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre . . . 3 " — "
negyedévre . . . 1 " 50 "
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6. sz.

Felelős szerkesztő:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Magyarhoni ág. hitv. ev. egyetemes egyházunk kérvénye a képviselőházhoz. — Az akadémiai tankönyvek kérdéséhez. (Zsilinszky Mihály). — Evangelizáció. (Bognár Endre). — Protestáns püspökök a felsőházban. (Szabó Béla). — Irodalom. — Belföld. — Külföld. — Vegyesek.

Magyarhoni ág. hitv. ev. egyetemes egyházunk kérvénye a képviselőházhoz.

Folyó évi egyetemes gyűlésünk elhatározta az államsegély összegének felemelését a képviselőháztól kérelmezni. A legilletékesebb helyről hálás köszönettel vett kérvény szövege a következő:

Mélyen tisztelt Képviselőház! A magyar állam alkotmányos szabadsága, közművelődési s egyéb erkölcsi céljai előmozdításában, mindenkor buzgó és hathatós közreműködésre számíthatott és talált is, a magyarhoni ágostai hitvallású evangélikusok négy egyházkerületének, mély tisztelettel alóírt egyeteménél.

És e közreműködés nemcsak abból állott s abból áll, hogy egyházunk, önkormányzati intézményeivel, vallási s erkölcsi feladatai érvényesítésével a közoktatás terén való nemes versenynyel, a magyar állam céljaira való törekvésben tényezőként szerepelt és szerepel; hanem állott és áll folytonosan azon számos teendő közvetlen ellátásában is, melyeket úgy a közoktatás, mint a szegény ügy terén, valamint az adminisztráció más ágaiban, az állam részére teljesít.

Ezen egész működésében pedig a tisztelettel alóírt négy egyházkerület egyeteme, majdnem kizárólag saját korlátolt anyagi eszközeire és különösen hívei folytonos áldozataira s tetemes megterheletésére van utalva.

Igaz — önérzettel hivatkozhatunk arra, hogy egyházunk tagjainak áldozatkészsége, igyekezett mindenkor forrásokat nyitni, azon nagy és nehéz terhek fedezésére, melyek egyházunk feladatainak teljesítésével jártak; de nem kevésbé igaz az is, hogy míg ekkép egyházi s iskolai céljai előmozdításával, közvetve — s az említett számos teendő végzésével, közvetlenül, saját tetemes áldozatai árán, az állam céljaira is közreműködött és működik egyházunk: egyszersmind, az ezen célokra szükséges anyagi eszközök terhéből is, tetemes részt leemel az állam vállairól.

És ha ezekkel szemben azt nézzük, hogy a mély tisztelettel alóírt egyetem által képviselt négy egyházkerület, minő anyagi támogatásban részesül: azt valóban igen csekélynek s aránytalannak mondhatjuk.

Az 1848: XX. törv.-cikkben elrendelt intézkedés, mely létesíteni van hivatva, az egyenlőség és viszonyosság, vagyis az igazságnak megfelelő azon elvet, hogy minden bevett vallásfelekezet egyházi s iskolai szükségletei közálladalmi költségek által fedeztessenek, még mindig távol áll a megvalósulástól.

Az államsegély azon esete, melyről az 1880: XXX. törv.-cikk a középiskolákra vonatkozólag rendelkezik, az önkormányzat korlátozásával járván, inkább távolodás ezen elv megvalósulásától, mint közeledés.

És bizonyára nem tekinthető ezen elv, még csak részbeli megvalósulásának sem azon tény, hogy évenként „egyházi célok“ rovata alatt, egyes egyházak s ezek közt az ágost. hitv. evang. egyház segélyezésére is, bizonyos összeg fordítatik.

Pedig mily csekély mérvű még ezen segélyösszeg is!

Évek óta az ágost. hitv. evang. egyház részére összesen 36,000 frtot tesz, s ebből a mély tisztelettel alóírt egyetem által képviselt négy egyházkerületre, melyekre pedig a teendők és terhes feladatok oroszánrésze esik, összesen 20,000 frt. — tehát Magyarország Királyhágón inneni részének egy-egy egyházkerületére 5000 frt. jut.

És míg ezen segély évről évre változatlanul marad, másrésről, állami intézkedések által folytonosan fokoztatnak egyházunk irányában az igények s a velük járó terhek.

E fokozás a legutóbbi években már oly mértékűvé vált, hogy az áldozatkészség legnagyobb megfeszítése mellett is, a kimerülés veszélye fenyeget; miáltal pedig maga az állam is szenvedne, a mennyiben nem állhat érdekében, erkölcsi céljai elérésének egyik hathatós és buzgó tényezőjét megbénítani s üdvös működésében meggyöngíteni.

Nem akarjuk ez alkalommal a fokozás minden részletét fölemlíteni.

Elég e tekintetben azon nagy anyagi teherrel járó feladatra hivatkoznunk, mely a középiskolai oktatásról szóló 1883: XXX. törv.-cikknek a hit- és erkölcsstan tanítására vonatkozó intézkedéséből hárul egyházunkra.

A hit- és erkölcsstan tanítása föladata egyházunknak.

De kötelezett tantárgynak lévén, minden felekezetre vonatkozólag, nyilvánítva: ezzel ki van mondva, hogy e tanítás ellátása, ép úgy az állam érdekében történik.

Kötelezett voltánál fogva, továbbá, tanítása a tanterv szerinti időhöz lévén kötve: az idő megválasztása nem függ azoktól, kik ezen tantárgy tanításáról gondoskodni vannak kötelezve.

S ha hozzáveszszük ehez, hogy úgy az állam, mint más felekezetük által fenntartott középiskolák, sok helyen nagyobb számmal vannak: teljes lehetetlenség, hogy teendőkkel, kivált ily helyeken, úgy is túlterhelt lelkészeink végezzék ezen oktatást.

Még a hol, a legnagyobb erőfeszítés mellett, ez lehető volna is: lelkészeink sokkal csekélyebb anyagi ellátásban részesülnek, szegénységünk miatt, hogysem ily működést és fáradságot, megfelelő külön díjazás nélkül kívánni lehetne.

Legtöbb helyen azonban, nem is tartozván ez a lehetőségek közé, külön hitoktatók alkalmazása válik szükségessé.

Ily újabb megterhelést, úgy is túlterhelt egyházaink meg nem bírnak; ily újabb terhek viselésére, semmi forrásunk, semmi alapunk sincs.

És így, ha terheink fokozásának csak ezen egy tényezőjét tekintjük is: méltán hivatkozhatunk arra, hogy a segély, melyben egyházunk „egyházi czélokra“ részesül, igen csekély; legkevésbé felel meg azon helyzetnek, melyben más, vagyonos vagy állam által gazdagon dotált, egyházakhoz viszonyítva, a ránk háruló anyagi megterheléssel szemben vagyunk.

Minthogy pedig a folyó évi költségvetésbe is a korábbi segélyösszeg van fölvéve, hivatkozva a főnnebb előadottakra, tisztelettel kérjük:

hogy az egyházi czélokra szánt segélyt, az ágost. hitv. evang. egyházra vonatkozólag, úgy a jelen évben, valamint jövőre, fölemelni s akkép megállapítani méltóztassék, hogy a Királyhágón inneni négy egyházkerület mindenikére, az eddigi 5000—5000 frt. helyett legalább annyi essék, mint a testvér protestans egyházak egy-egy egyházkerületére.

Mély tisztelettel maradtunk Budapest 1884. évi novemberhó 27-én. A mélyen tisztelt képviselőház alázatos szolgálói: A magyarhoni ágostai hitvallásu evangyéliomi egyetemes egyház. Br. Prónay Dezső s. k. egyetemes egyházi és iskolai felügyelő. — Győry Elek s. k. egyetemes főjegyző.

Az akadémiai tankönyvek kérdéséhez.

Bognár Endre e becses lapok 50-ik számában, hivatkozással az egyetemes gyűlésen tett felszólalásomra, érdekes reflexiókat tesz az akadémiai tankönyv kérdésében.

Azt gondolom, hogy a célra nézve nincs közöttünk eltérés. Minden komolyan gondolkodó protestans embernek óhajtania sőt követelnie kell, hogy egyházának leendő papjai, a népnek legközvetlenebb vezetői és tanítói a szellemi műveltségnek azon magaslatán álljanak, melyet a mai előrehaladott kor jogosan megkíván, s mely önkénytelenül tiszteletet ébreszt a lelkészek iránt.

Az e célra alkalmazandó módokra és eszközökre nézve kétségen kívül vannak eltérő nézetek azon tapasztalat és benyomás különfélesége szerint, melyet reánk a theologiai akademiából kikerült fiatal embereknek készülsége és magaviselete gyakorol. Én a magam tapasztalatai után

indultam; de mielőtt észrevételeimet az egyetem előtt megtettem volna, gondosan kérdezősködtem minden kerület papvizsgáló tagjainak tapasztalása után is, nehogy egyesek gyengeségéből hamis következtetést vonjak az egészre. Szomorú, de igaz, hogy a theol. tanintézeteink eddig igen alacsony tudományos mértéket szabtak tanítványaikra.

Ez indított engem felszólalásra, nem azért, mintha én oly nagy súlyt fektetnék a tankönyvre, mint azt Bognár Endre nekem imputálni látszik; vagy a tankönyvet arra valónak tekinteném, hogy „annak tananyagát a tanuló bevágja,“ — hanem azért, hogy rámutassak a hiány nagyságára, a tanulók azon méltó panaszára, hogy még tankönyvük sincs, és hogy a drága időt kénytelenek a füzet-írás szellemölő munkájára pazarolni.

Tudom én azt, hogy a tankönyv magában véve nem biztosítja az eredményt; de a felett talán még sem lehet komolyan vitatkozni, hogy *alkalmasabb* segédeszköz, mint az irott füzetek. Készséggel elismerem, hogy a kegyelettel fölemlegetett tanár füzetei jók voltak, hogy évről-évre a tudomány vívmányaihoz képest kibővültek; de az illető tudományt még csak elsajátítani akaró tanítványokat nem fogadhatom el illetékes birácul arra nézve, jó vagy rossz-e az irott füzet. Épen abban áll az irott füzetek veszedelme, hogy az illető tanáron és tanítványokon kívül más nem is bírálhatja meg!

A tudományos világ nem fér hozzájuk; tehát nem mondhat felettök ítéletet. Sőt többet mondok: maga az egyházi főhatóság sem tudja, hogy leendő papjai minő alapos-sággal, minő mérték szerint, és minő szellemben taníttatnak, mert az illető tanárok füzeteinek sem tartalmát, sem terjedelmét, sem szellemét nem ismeri! Helyes dolog ez? Nem fejtegetem. Az én felfogásom szerint a tankönyvnek más czélja van az akademián, és más a gymnasiumban. Az akademián inkább tájékoztató vezérfonal, mely a midőn összefoglalja az illető tudomány anyagát, figyelmessé teszi a tanulót a különféle tudományos felfogásokra, a különféle felfogások alapjára és védelmezőinek eszközeire: ugyanakkor ösztönt ad a tanuló ifjúnak a vallás, a kereszténység és a protestantizmus lényegének önálló tanulmányozására.

Természetes, hogy az ilyen tankönyvnek is tulajdonképen a tanár lelkes előadása és a theol. szakkönyvtár tudatos használata adja meg az értéket.

De ha a mostani theologus azt látja, hogy itthon a hazában voltaképeni theologiai irodalom nincs is; hogy egy oly nagy felekezetnek, mint a mienk, egyetlen egy tudományos folyóirata sincs; ha azt tapasztalja, hogy ez a felekezet még jóra való tankönyvekről sem tud gondoskodni: vajjon mi lelkesítse őt pályáján? Talán ily segédkönyvek hiányában egyszerre a német vagy angol nagy irodalomba fog merülni? Alig hiszem. Hiszen azt a panaszt is halljuk gyakran, hogy végzett theologusaink előtt, kik a külföldi protestans életet és irodalmat közlőül nem látták, a mai theol. irodalom valóságos terra incognita. Az egyetemes gyűlésen Hörk József kénytelen volt azon tapasztalásának adni kifejezést, hogy a theologusok nagy része azon irodalmi termékekről sem vesz tudomást, a melyekkel rendelkezünk! Hát ki vegyen tudomást, ha nem azok, a kiknek az élethivatásukhoz tartoznának?

Magasabb mértéket kell szabni ifjainknak; magasabb célzt kell szemeik elé állítani; mert csak magas célért ér-

demes fáradozni, és csak nemes ambícióval bíró fiatal ember lelkében hangozhatik a biztató szózat: *excelsior!*

Nem szándékom theologiai irodalmunk sivárságát ecsetelni. Nem akarom például felhozni a maroknyi unitarius egyház tevékenységét. Nem akarom fejtegetni a történelmi érzék csökkenését, melynél fogva lazulni hagyjuk a kötelet, mely helv. hitvallásu testvéreinkhez fűz. Nem említem a r. katolikus írók és egyházfejedelmek munkásságát sem, mert félek, hogy keserű szemrehányásra vezetne tollam.

De én látom a veszedelmet, melybe az egyházi és felekezeti közöny sodorta egyházunkat; látom a hullámok torlódását, melyek okvetlenül fejünk fölött fognak összecsapni, — ha tovább is alszunk!

Ez az oka, a miért én a leendő népvezérek, a leendő ev. lelkészek magasabb képzettségéhez szükséges eszközök gyarapítását sürgetem. Nagy szükségünk van gátra teremtett emberekre. Az öregek nyugalomra vágynak; emelkedjék fel hát az új nemzedék.

Zsilinszky Mihály,
esp. felügyelő.

Evangelizáció.

Láng Ad. főesp. az „evang. egyh. és iskola“ folyó évi 49. számában azon okokból kiindulva, hogy gyöngék vagyunk, erősödére van szükségünk; hogy más országokban is léteznek hasonló célú szövetkezések; hogy e célra ev. egyházunk is bír jogokkal, mint az országban bármely egyesület vagy társulat; végre — mit talán lelegején kellett volna említenem — erre maga üdvözítőnk az apostolok és reformátorokkal egyetemben nekünk példaadó, arra a következtetésre jut: tehát kövessük nyomdokait, *evangelizáljunk*.

Ez körülbelől a ciknek magva, rövid tartalma. — Miután a szerkesztő alatt engedelmet ad, sőt egyenesen fölhívja olvasóit, hogy szóljanak a dologhoz, mert sokat lehet róla mondani pro et contra; én is bátorságot veszek és előadom e tárgyban véleményemet.

Hogy gyöngék vagyunk, erősödére van szükségünk, az bizonyos. De épen e tudat jogosít föl első sorban arra, hogy kimondjam, miszerint az evangelizáció nagy horderejű eszméjét nálunk prozelytagyűjtés céljából nem pártolom. Ugyanis épen, mert gyöngék vagyunk, ha mindjárt vállalkozó szellem volna is bennünk, — olyasmire nem tanácsos vállalkoznunk, a mire csak megerősödött, vagyonos nemzetek tehetnek kísérletet. De már azért sem tanácsos, mert erősödni kívánunk. Az erősödésnek két módja van. Lehet erősödni: kül- és belterjüleg. Kis nemzetek, még inkább egy országra szorító gyöngé hitfelekezet úgy erősödhetik, ha a külterjű erősödésnek csábításait magában legyőzi és a belterjüleg való erősödésre fekteti mindenha a fősúlyt. És ezt tenni annyival inkább tanácsos nálunk; mert belterjüleg is oly gyöngé egyházunk, annyi a tennivalója hogy külterjeszkedésről majd alig álmodhatik; legfőleg az *elszört csontok* összegyűjtésére gondolhat, de idegen prozelytáknak nem számíthat. Erre sem ideje sem ereje. — Hogy birnánk rá joggal, nem vitatom. Csak hogy a joggyakorlatba vételének szabadsága föltételes szokott lenni. Mert azt senki el nem vitathatja fölszólalótól, hogy a fölvetett jog olyan valami, a mivel mások is élnek, a multban pedig még inkább éltek. És én itt nem a társulatok

és egyletek e nemű szabadságából vonnám le a következtetést; mert én nem azonosíthatom egyházam szabadságot jogait egyesület és társulatok jogaival, ez az egyház *degradálása volna*. Hanem ha már az egyházhoz méltó szövetkezettel akarom egybevetni, akkor egybevetem más hitfelekezetekkel, melyek maguknak hasonló jogokat követelhetnek, sőt e joggal talán élnek is, avagy pedig volt idő, mikor nagyon is visszaéltek. És ilyen vallásfelekezet a róm. kath. egyház, midőn főtörekvése abban összpontosult, hogy erőszakkal is *katholizáljon*. E végett fogadta az egyház a maga kebelébe a „Jézustársaságot“, *Loyola* jól kifundált mesterművét.

Ugyde találhatna-e ilyen eszköz, ilyen társaság ma már általános rokonszenvre? Pedig bár nem ismerem, igen tisztelt fölszólaló, indítványozó főesperes úr tervezetét az evangelizáció *mikéntjére* nézve; mégis a mondó vagyok, hogy evangelizálni, oly értelemben, hogy prozelytagyűjtésre adja magát egyházunk, más úton módon ma sem lehetséges, csak is úgy, mint azt *Loyola* nagy esze kigondolta. És ha valaki most már gyűlöletesnek tartja *Loyola* fegyverét, mig ellenség forgatja, nem szabad magára nézve megengedhetőnek tartania, különben igazolja a legfőbb jezsuita elvet: a cél szentesíti az eszközöket.

De talán azok a nyomok, melyek egy részről Jézusra, másrészről az apostolok és reformátorokra vallanak, mégis olyanok, hogy midőn mi evangelizálni óhajtunk, nem mást, csak is az ő nyomdokaikat követjük?

Igaz! Jézus példát adott. De nem abban van az ő legszebb példaadása, a mire cikkező azt fölhasználni akarja. Mert akkor elsőben is a kath. egyháznak lett volna igaza, mikor az *egy akol és egy pásztor* eszméjét akint kísérle meg értelmezni: „Cogite intrare“.

Egészen más *kristianizálni* és *reformálni*, mint egyik felekezetből a másik számára prozelytákat csinálni. — Más már azon oknál fogva is, mert aki a kereszténység lobogóját a célból tűzi ki, hogy neki propagandát csináljon, az nem keresztény társadalom talajába üti le a zászlónyelét. — Más továbbá azért is; mert aki akár reformálni, akár kristianizálni kíván, az a fönnálló intézményeknek okvetlen hadat üzen, s minthogy ez vált a multban is mindkét világeseménynek historailag szükséges appendix-évé. Végre más és más az egyik úgy mint a másik; mert Jézus és az apostolok, úgy a reformátorok egy odáig nem létezőhöz vetették meg az alapot, melyen csak később vált lehetségessé a továbbépítés. Addig, ki evangelizálni akar, az egy már létező egyháznak óhajt híveket szerezni prozelytag útján.

Tehát Jézus példát adott! De példát adott a *hit és szeretet* isteni tanának realizálására. Az apostolok is példát adtak. De példájok a *hit ereje és bátorságára* vall. — A reformátorok is példaadólag működtek. De példájuk azt mutatja, hogyan kell a *józan észt az evangéliommal* összeegyeztetni. — De arra egyiköknek sincs világos adott példájuk, hogy prozelytag útján, annak hajhászásával terjeszszük és fejleszszük egyházunkat.

Belterjüleg, ha terjed az egyház és erősödik, az a mi munkánk. De a külterjüleg való terjedést magára az evangéliomra kell biznunk, a benne rejlő erő és léleknél fogva, mely bizonyosan mindenütt munkál, mindenütt hódít, még ott is, hol mi nem is forgolódtunk.

Csak egyre kell vigyázóknak lennünk: hogy a só meg ne izetlenüljön, és a világosság igaz világosság, ne pedig vakító fény legyen.

Bognár Endre.

Protestáns püspökök a felsőházban.

Aluszunk, mélyen aluszunk... A figyelmes vizsgáló szemei nem egy tényt fedeznek föl, a mely mind azt bizonyítja. De ezek közül bizonyára nem a legutolsó, nem is a legcsekélyebb azon közöny, melylyel egy nagy jelentőségű reformot fogadunk. Értem püspökeink meghívását a felsőházba. Igaz, hogy éppen semmi érdemünk sincs abban, miszerint elvégre is megszüntetessék azon anomalia, melynél fogva minden szép egyenlőségi, viszonyossági szavak daczára is csupán az egyik felekezetnek főpapjai üljenek a jog közvetlen forrásánál és nyomatékmal emelhessék föl szavukat érdekeik védelmére; de aztán nem is gondolunk vele semmit, mit főznek mások számunkra. Majd ha készen lesz, hát megesszük.

Pedig hát ez lehet rossz, nagyon rossz is. A mint hogy valóban az, és mi ránk, protestánsokra nézve sérelmes. De hiszen természetesen annak kell lenni. Hogyan készülnek a törvények? Úgy talán, hogy megkérdezik az életet és jog s méltányosság szerint alkotják meg, avagy egy főfő elvből vezetik le? Ki hiszi azt? Ez volna a törvény ideálja. Ideál pedig végtelenül kevés van e világon, ha ugyan egyáltalán van. Tehát nem úgy csinálják. — Hanem ha már nagyon jól akarnak eljárni, akkor megalkotják először ezen ideális törvényt, azután megkérdezik egy sereg érdekelt félt, mit akarnak rajta módosítani, melyik része ütközik az ő érdekeikkel össze. Ez még a legjogosabb eljárás. Sokszor megfordítva történik.

Már most kérdelem, ki képviselte ezen simitó munkálatnál a prot. érdekeket, szemben a kath. főpapokéval, kiket hogy nem hagytak megkérdetetlenül, a törvényezik eléggé bizonyítja? A kormány, melynek kebelében, sőt élén protestánsok is vannak? Egyike a legnaivabb felfogásoknak azon bizalom, melylyel a kormány iránt viseltetünk érdekeink megóvását illetőleg, csakis azért, mert a kormány tagjai közt protestánsok is vannak. IX. Piustól is szabadelvű pápai kormányt várt a világ, miután ő maga tagadhatlanul barátja volt a szabadelvűségnek, felvilágosított haladásnak; s ugyanezen IX. Pius lett a csalhatlansági ect. dogmának éppen nem szabadelvű szerzője. Minden országnak és kormányának megvan a maga különös iránya, színezete; s ezen egy ember nem igen változtathat; kénytelen azt még akarata ellenére is szolgálni, ha hozzá szegődött. Magyarországnak és kormányának iránya, színezete pedig kath., vallási tekintetben s katolikus marad mindaddig, míg a kath. főpapok az ország első nagybirtokosai, s még azután is egy jó darabig az lesz. A protestánsoknak tehát az volna a feladatuk, hogy oda álljanak a kormány elébe mint egy férfiú: „ime, itt van egy hatalom, nem megveendő hatalom; rendelkezésedre áll, ha meg tudunk alkudni; de neked is kell valamit adni számunkra, mert ingyen mitsem adnak; nekünk is élnünk kell.“ Így járt el a kath. klérus, habár neki nem is volt rá oly nagy szüksége. Mi azonban iparkodunk lehetőleg híven és nagy buzgalommal szolgálni a kormányokat, nagyban remélve, hogy majd csak megszánnak és juttatnak valami kis segílyt

vagy jogot a mi közmondásosan szegény és hamupipőke szerepet játszó egyházunknak is. De hát követelni valamit; nyiltán, bátran odakiáltani, hogy így, ezt akarjuk, ki tenné azt? Csak simán, simán... és különösen várva, várakozva.

Avagy nem úgy van-e? Évek óta beszéd tárgya már a felsőház reformja. A reformnak mikéntje, mibenléte is úgy körülbelől ismeretes volt. És valjon volt-e még csak szó is gyűléseinken és egyéb illetékes helyeken arról, hogy formulázzuk követeléseinket, miszerint tudja a miniszter, mit kíván a prot. egyház, s legyen az neki, ha esetleg jó akarat is van benne, erős támasz és érv a kath. klérus túlkövetelései, csipkedései ellenében? Hallgattunk és vártunk. Majd ha meglesz, szépen belenyugszunk, legfeljebb azt mondjuk majd, hogy jobbat vártunk volna (tisztellel legyen mondva).

Avagy nem volt szüksége a kormánynak a mi határozott fellépésünkre? szemben a kath. klérus követeléseivel megóvta-e a mi érdekeinket is kellőképen?

Nézzük csak e törvényjavaslatot közelebbről!

Az ág. hitv. ev. egyházat képviseli három püspök és három felügyelő, összesen hat; a hátralevő négy egyházfő kimarad. Miért marad ki? Nos, hát azért, mert az utóbbi esetben a többi prot. felekezetek képviselőivel együtt megközelítené számuk a kath. egyház képviselőinek számát, kik valami 23 püspököt sat. küldnek oda. Már pedig a kath. hívek sokkal nagyobb számban vannak, mint a protestánsok, okvetlen sokkal több képviselővel is kell birniok. Aztán még a kath. klérusból kimaradnak a címzetes püspökök, ki kell tehát valakit hagyni a protestáns püspökök közül is. Így hangzig az indokolás. Bizony, bizony: a kezek Ezsau kezei, de a szó Jákob szava. Más itt az indok, más a háttérben lappangó gondolat, csakhogy azt nem lehetett oly nyiltan megmondani. Hogy a kath. vallás minden állami vallásnélküliség hangoztatása daczára mégis csak államvallás és így kiváló állást igényel, azt úgy indokképen felhozni, mégis kissé ellenszenvet és talán kis vihárt támasztó dolog volna. Azért valami más indokolást kellett kovácsolni. Kovácsoltak is azon elv szerint, hogy „minden kifogás jó, csak fogadják el.“

Nézzük először a takaródzást a címzetes püspökök kizárásával. Hja, mit keresnek azok a magyarországi felsőházban? Miért üljön egy dongolai, karthagoi, joppei, vagy tudom is én miféle nevű és illetőségű püspök a magyar törvényhozó testületben? Majd ha Afrikában, Capadóciában, Bergengócziában feltalálják az országgyűlést, menjenek oda, avagy hivassák meg magokat a szerb, oláh, bolgár felsőházakba; oda való pár címzetes püspökünk is volna. De a magyar felsőházban? Hiba volt őket eddig is ott tartani. De egy sorba állítani és velök együtt kidobni egy pár prot. valóságos egyházi főt, kinek hívei nem a holdban, hanem itt ez országban élnek és a haza előmenetelén munkálnak, az mégis méltánytalan volna; és így érv gyanánt ez nem állhat egy pár prot. egyházfő kizárása mellett. Szintoly tarthatatlan a másik érv is, miszerint a számban nagyobb felekezetnek több képviselővel kell birnia a felsőházban. Miért? Tehát lélekcensus alapján hivatnak meg a tagok a felsőházba? Hisz akkor egyes alföldi vidékek, a hol 100,000 lakosra is alig jut 1—2 mágnás, méltán felzudulhat a felső megyék ellen, a hol ugyanannyi

lakos között találkozik 30–40 is; s követelheti, hogy azoknak egy részét zárják ki a felsőházból, hadd álljon helyre az arány. Vagy az 50–60.000 hold birtokkal ékeskedő Károlyiak s mások, hogy elégedjenek meg ilyen nagy birtok után egy-egy képviselővel, holott az 1000–2000 holdas birtok tulajdonosa is már felsőházi széket nyerhet? Nem követelhetnék-e ők is, hogy mint a protestánsokkal tesz a kormány, foglaljon össze 10–20 ilyen kis birtokot és azoknak tulajdonosai közül, nem bánom, sors útján hívjon fel egyet a nagy méltóságra? Ha ezen elv szerint jár el a kormány, okvetlen ide kell jutnia. Csakhogy nem ily elvből indult ki. Azt mutatja azon tény, hogy a zsidó felekezet köréből csakis 1 rabbinst akar meghívni. Pedig zsidó van egy félmillió, az egy millió ág. hitv. ev. felekezet 6 képviselőjének arányában tehát hármát kellett volna meghívnia. Ott tehát nem ily számokadta elvből indult ki. S helyesen. A zsidók minden nagy számuk daczára kulturális befolyással, jelentőséggel edes kevéssel bírnak. Valjon talán így áll a dolog a protestánsoknál is? Pillantsunk szét az országban, számláljuk és vizsgáljuk meg a közmívelődési intézeteket, valjon ha így intellektualiter tesszük mérlegbe a katolikusokkal szemben a protestánsokat, valjon nem tapasztaljuk-e, hogy nem csak hogy hátrányban nem, de még előnyben is vagyunk a csak számszerint nagyobb kath. felekezethez képest? Hát hazánk távolabbi és legközelebbi múltja, alkotmánya nem igazolja-e fényesen, hogy számra gyengébbek vagyunk ugyan, de érdemeinkre, tetteinkre, erőinkre nézve méltán kiérdemeltük a helyet nem csak mellette, hanem bizony-bizony felette is ezen csak számszerint erősebb felekezetnek? Miért akarnak tehát igazságtalanul azok alá helyezni?

Azért, hogy egy-egy egyházfő mögött csak 2–300.000 lélek áll? Hány kath. püspök lesz ott, a kinek hívei száma alig haladja meg a 100.000-et!

Nem állhatnak meg tehát az érvek semmiképen, a melyekkel ezen személyválogatás mellett érvelnek. Ezt ők magok is nagyon jól tudják; s ha felhozták, csak azért tették, mert a tulajdonképi indokokkal nem állhattak ki a nyilvánosság elé. Ezen indokok pedig, a melyek a kormányt egyes prot. egyházfők kizárására birták, nem egyebek, mint a kath. főpapság gőgje, mely ha már maga mellett kénytelen túrni a gyűlölt más felekezetbeli egyházfőket, legalább valami, amazokra megalázó különbséget akar felállítani. Innen van a megkülönböztetés, hogy míg a kath. felekezetnek minden valóságos egyházi főnöke helyet kap a felsőházban, a prot. egyházfők közül csak egynehány, mintegy a többit, ki erre nem méltó még, képviselve, mint a hogy azelőtt az országgyűlésbe valamennyi város együttvéve csak egy képviselőt küldött, hogy kitűnjék, mily alatta áll a városi polgárság a nemességnek.

Mit csináljunk tehát most már, mily álláspontot foglaljunk e törvényzikkal szemben?

Voltak hangok, miszerint ne fogadjunk el semmi ilyenmű kitüntetést, mert „a mi országunk nem e világból való.“ Nos hát, az ilyen apokalyptikus gondolkozással jó lesz már felhagyni. Úgyis már meglehetősen kilicizáltak e világból; egy század alatt körülbelül felenyire olvadtunk. A kunyhókban már eléggé otthonosak vagyunk; próbálkozunk meg a parketten is. Hiszem és meg vagyok győződve, hogy a protestántizmusnak itt szép tere és nagy

jövője van. Tehát el kell fogadnunk a felsőházi tagságot főpapjaink sat. számára.

De el kell fogadnunk azt csak akkor, ha oly alakban nyújtják, a milyen méltányos és hozzánk méltó. Már pedig a kormány által ígért alak nem az, mert igaz, hogy ad jogokat, de adja azokat oly módon, mint a hogy három század óta kaptuk azokat mindig a kormánytól: úgy hogy nem volt benne soha köszönet, úgy, hogy ha adott jogot, adott egyszersmind megszégyenítő, lealázó clauzulákat.

Kövessük tehát elődeinket. Ne kapjunk mohón minden engedménynek látszó jog után, mint a hogy újabban megszoktuk már, azon erős hittel, hogy mert magok adják, jószántokból adják. A világ folyása, a haladó korszellem, mely az ósdi privilegiumok korlátaiból kibontakozva mindenkit egyaránt kíván részesíteni a jog élvezetében, ez hajtja őket. Elég okosak, ellene nem szegülni e határozott iránynak; inkább próbálnak alkudni: hát ha egy pár tárgyat feláldozva a hajórakományból, fentarthatnák még a hajót a hullámok felett. Ha a tenger megelégszik ezen, egy pár beledobott tárgygyal s elcsendesül; megmenekedtek; de ha nem, és tovább háborog, az egész hajó veszve van, mert a teherkidobás a végszükséget mutatja ott. Ne elégedjünk meg az odadobott békítő koncepczal, hanem követeljük az egész, minket megillető jogot. Ha nem adja, ám ő lássa! Nem rég múlt idő, a mikor elég határozottan megmutatta a prot. egyház, mire képes egy jogtipró kormánynyal szemben. A közvélemény, a világ szelleme velünk van. Meddig bírná ki a küzdelmet a kormány, nem nehéz meghatározni, ha ugyan egyáltalán belebocsátkoznék és nem látná jobbnak, feltétlenül engedni.

Azért bátran sikra: ha új jog adatik, adassék teljes mértékben; másképp nem kell.

Szabó Béla.

I R O D A L O M.

„A befejezett élet. Gyászbeszéd. Néhaj Jordán István koporsója fölött tartotta Pomázon 1884. november 30-án Szász Károly, ref. püspök. Budapest. Nyomtatta idősb Poldini Ede és társa.“

Miként az asszonyvá lett ara koszorúját és fátyolát képkeretben helyezi el háza szentélyében, úgy helyezi el háza szentélyében, úgy helyezendi el a gyászoló családi kör házi emlékei közé a vallásos irodalom ezen gyászvirágát. Nem vélek azonban gyöngédtelenségét elkövetni, mikor e gyászemléket e helyen és a magunk részéről bemutatom. E lap nem idegen hely, hanem egyik egyházi otthonunk és az elhunytak ipja, *Földváry Mihály*, érdemdús pestmegyei ev. esperességi felügyelőnk után, a pestmegyei esperesség tagjai is csatlakoznak a gyászoló családhoz.

„A befejezett életről“ szól Szász Károly ref. püspök e gyászbeszéde, mely egyaránt gazdag költői képekben, mint vallásos eszmékben.

A félbeszakasztott, befejezetlen élettel szembeállítja szónok a befejezett életet s összehasonlítja azt a *tengerszemmel*.

„Mi más az olyan élet — úgymond — mely mint a tengerszem, kerek egészként tűnik a hozzá közeledőnek szemébe; minden oldalról egy tekintetre átpillantható; csöndesen pihen zöld medrében, mint a levelén a harmatcsöpp; tiszta vize, partjai környékén, fenéki átlátszó,

közepén feneketlen — mert a földet ölelő végetlen tengerrel van titkos összeköttetésben — mint a lélek, legmélyebb rejtekén, az örökkévalósággal, — az Istenséggel! — Kristálytisza tükrében az őt környező bércek kék ormai, havastetői és zöld fenyvesei s a felette boltozódó ég azúr kupolája tükröződik s szívébe a langyos párái által táplált s örökké zölden tartott füvek hajolnak alá . . .“ — A teljes bevégzettség képe — magában egész, körrajzaiban teljes és határolt, feneketlenségében végetlen — képe a befejezett életnek s mily felséges az ember-élet, ha ehhez hasonló!“

De nehogy az eszménynek túl nagy mértékét alkalmazza az elhúnytra, leszáll a nem kevésbé pályakoszorús szerény élet körébe és ekként szól tovább: „De a tengerszemek ritkák a természeti világban s az emberek közt is vajmi kevésnek adatik, hozzájok hasonlítani s a tökély példányául állhatni, határolt kerektségében s feneketlen mélységében. Szép, ha csak a folyamhoz hasonlít is, mely termékeny völgyeken fut át, növelve azok termékenységét s gyarapítva jólétüket; városokat érint futásában s közelebb viszi azokat egymáshoz. — Nen — futásának rövidebb vagy hosszabb, hanem pályájának áldásos volta adja meg értékét s befejezettségét, mint az emberi életnek is, nem hosszú tartama, hanem az: ha teljesítette hivatását s áldólag és jóltevőleg hatott környezetére.“

Azután jellemzi *Jordán István* életének bevégzettségét, melyet e rövidebb ismétlésből ítélhetni meg: „Miután a hazafi és a keresztyén oly híven s annyi sikerrel teljesítette polgári és egyházi tisztét, — az ember is megkivánta a magáét s leggyöngédebb érzelmei megtalálván a visszhangot: egy teljes összhangban olvadtak föl.“

A beszédnek többi részei függelékek, melyek vigasztalással foglalkoznak. Lényeges azonban a befejezés, mely arról szól, hogy a bevégzett élet még nem vég, hanem — az ítélet, melyre nézve szónok óhajtja, hogy, miután tudjuk, „hogy az isteni ítélet mérlegének egyik serpenyője az igazság, a másik a kegyelem és irgalmasság,“ az elhúnyt-nak is legyen kegyelem és egykor nekünk is irgalmasság.

Legyen tehát ezzel e szép gyászvirág letéve lapunk ezen szellemi emléktárába is!

Láng Adolf,
pestm. ev. főesperes.

B E L F Ő L D.

A **pozsonyvárosi ev. jótékony nők egylete** ez idén is fényes karácsonyi ünnepélyt rendezett szegény iskolás gyermekek számára a népiskola tágas tornatermében. — Jelen voltak ez ünnepélyen az egylet részéről: elnöknő *Leonhárdy* báróné, továbbá *Weiss* és *Pauer* alelnöknők és számos választmányi tagok; a gyülekezet részéről pedig: főtiszt. *dr. Geduly Lajos* superintendens és kir. tanácsos úr, *Michaelis Vilmos*, lyceumi igazgató, *Csáder Gyula*, igazgató-tanító, a tanítói kar s nagyszámú közönség. — Az ünnepélyt *Rosenkranz Károly* helybeli kántor nyitá meg gyönyörű karácsonyi énekkel, melynek elzengése után tiszt. *Fürst János*, helybeli lelkész úr, megható szavakkal fordult először az egylet képviselőihez és megköszönte azok fáradozását, Isten bő áldását kérvén le reájuk, azután a közönséghez szólván, szívére kötötte mindenkinek e nemes czélú egylet pártolását s végre szívhez szóló szavakkal intette a szegény gyermekeket, iparkodjanak szorgalmuk

s magukviseletök által mindezen jótéteményekre érdemesekké lenni. Ez után két kis leány mondott köszönetet a szegények nevében, mire kezdetét vette a gazdag ajándékok szétosztása. Ez alkalommal 130 gyermek lett ellátva lábbelivel, köztük 59 teljes öltözettel, míg a többi, hol ruhadarabot kapott, hol pedig táblát, irkát stb. Minden gyermek kapott ezeu felül nagy örömeére még gyümölcsöt, süteményt, csukrokat s más afféle karácsonyi nyaláncságot. — Isten bő áldása kísérje ezen jótékony egyletet nemes, emberbaráti működésében. *Fr.*

K Ü L F Ő L D.

Az „Ev. Alliance“ ez évi közgyűlése Kopenhágában.

VI.

Hasonló tárgyakról értekeztek még a következő szónokok:

Dr. Conder Leds „a tudomány és a kijelentés közti összhangról“, *Monod* lelkész „az evolutioról“, *dr. Mac Vicar* montreali lelkész Canadából „a modern hitetlenség elleni harcznak módszeréről“ és *dr. Marschall Lang* glasgowi lelkész, „a vallási közöny és azzal való elbánás módjáról“.

Említésre méltók ezeken kívül *Baumann* berlini lelkész, ki *Christlieb* bonni tanárral ellentétben, rózsaszínben festi a németországi vallási viszonyokat. A megaláztatásnak ideje elmúlt — mondja a szóló — s minden ellenállásnak daczára, a keresztyén élet napról-napra erősbedik Németországban. A magasztos Luther-ünnepély fényesen bebizonyította, hogy Luther a német nép öntudatában még él. Ha a helyzet nem is a legkitünőbb, de csüggedésre nincs ok. „Hajnalodik, s a keresztyének meg ne felejtkezzenek reggeli imájokról.“ — Ritka érdeklődést keltett a közönségnél *Fliedner* madridi lelkész, ki ismert humoros modorában élénken festette a spanyol katolikusok babonáját, azon harczot, melyet ő neki első sorban vívni kell s a népnek az igazság után való kiolthatlan szomját. Oly annyira megteszett az előadása, hogy azt ismételni volt kénytelen.

Szeptember 5-én *Kotschy* atterseei lelkész felsőausztriából, kit a névjegyzék tévesen magyarországinak tüntetett fel, „a Délnémetország és Ausztria szeretetműveiről“ akart értekezni, az időnek rövidege miatt azonban annál is inkább lemondott ezen programmszerű jogáról, mert nem tartotta magát illetékesnek Délnémetország képviselőjeként ezen gyűlésen felszólalni. — Kapcsolatban az 1881. évben ünnepelt József császár-féle türelmi parancs százéves jubileumával, különösen kiemeli a szónok Ferencz József császár az evang. egyház irányában viseltetett jóvoltát s megemlíti, ha a szekták szorosabban tartanák magokat az egyleti törvények utasításaihoz, vallásuk szabad gyakorlatában sem volnának annyira kitéve a kormány üldözéseinek. — Nem tagadja, hogy a r. kath. egyház nagyban akadályozza az evangéliom terjedését, Isten országában való munkálkodást és hogy kárunkra számtalanokat befolyásol. Felette szükségesnek véli ennél fogva, hogy az ev. egyházak erősen tartsák magokat s el ne bizakodjanak.

„A keresztyén együgyüségéről és rettenethetlenségről“ szóltak *dr. Fabri*, *Myrberg*, tanár Upsalából és *Munsch* lelkész Christianiából, *dr. Dalton* lelkész Pétervárról pedig „a prostitutióról“ értekezett.

Az egész gyűlés 6 napi időtartama alatt 48 előadás tartatott, melyek között a legfontosabbak s legérdekesebbek a keresztyén életnek állapotát tárgyalták a különféle országokban. Ezek közül különösen kiemelendő még *Vahl* esperes által dán nyelven elmondott tudósítása hazájának vallási állapotáról. A dán népjellem nyájasságának köszönhető — mondja szóló — hogy a dán egyház nem lett vértanú egyházzá. A dán nép türelmes nép. E mellett roszszalja a lanyhaságot és kritizálásra való viszketegséget, mely honfitársainál észlelhető. — Az utóbbi jellemvonást az igazság iránti szeretet kifolyásának tartja. Kiemeli, hogy 1848 óta Németország Dániával gyalázatosan bánt el. — Azóta a dán nép saját utain járt. — Méltatja továbbá Grundtvig, Myaster, Martensen és Sören Kirkegaard nagy befolyását, mely alkalommal óvást tesz az utóbbinak tévedései ellen. Dicséretre méltatja azt, mit a belmissió 1854 óta a keresztyén élet ébresztése érdekében mivelt. A keresztyén élet Dániában kivétel nélkül egészséges, a nézetek különfélesége mellett a fődologban egyetértenek. A racionalizmus egyetlen egy szószéken sem prédikáltatik. A papság és a világiak közti egyetértés a lehető legjobb. — Kopenhága joggal megérdemli „a telt templomok fővárosának” czimét. Az egyházi beszédek gyűjteményei felette elkelnek s papjelöltekben nincsen hiány. Hogy az egyház az állam részéről kormányoztatik az elméletben roszalando, de eddig a praxisban üdvösnek bizonyul.

Kiegészítésül megemlítendő még utólagosan *Oestberg* hjortedi lelkész tudósítása Svédországról. Kiemeli a svéd népnek hűséges ragaszkodását a lutheránus hitvalláshoz a reformáció óta, a római egyház minden támadásainak daczára. A szabad egyházféle mozgalom bár előtérbe lépett, de az ellen az ősegyház papsága annál szorosabban egygyétömörült. A befolyást melyet eddig számtalan reformált és methodista iratok gyakoroltak a lutheránus „Ivenak Kyrkotiding” törekszik ellensúlyozni. A szeparatisták elleni harcban a „Hufelandstiftung” 1880 óta körülbelül 16 millió iratot terjesztett. Míg a római propaganda eddig csak csekély eredménnyel dicsekedhetik, a methodistáknak száma Svédországban már 12.000-re megy, 66 templommal 600 vasárnapi-iskola tanítóval, 9000 tanulóval. A pogány missió érdekében keveset tesznek Svédországban. Három hittérítő működik Afrikában és három Indiában. Annál többet áldoznak a siket-némákra és az elmebetegekre. — A „Godtemplar-Orden” jelenleg 60.000 tagot számlál. Azon férfi gyanánt, ki az utóbbi időkben a vallási élet ébresztése érdekében legtöbbet tett, szóló dr. *Fjellstedt Pétert* nevezi meg. Minden ellentétek daczára, melyek Svédországban mutatkoztak, be kezdik látni, hogy a lényeges dologban az unio lehetséges.

A szeptember 6-án tartott ülés, hallgatónak megfogott számával, nagyban ellenkezett az előbbi gyűlések hallgatónak sokaságával. Dicsének és hálaima után, melylyel minden gyűlés megnyitott, dr. *Kalkar*, kinek szavait *Vahl* dékán interpretálta, megjegyezte, hogy az egész konferencián át az egyesület tagjait a legszebb egyetértés és testvéri szeretet vezérelte. Az „Ev. Alliance” gyűlései bár különféle országokban tartattak, világosan mutatták, hogy az Úrnak szeretete oly erő, mely az embereket egy testté-lélekké egyesíteni képes. Az „Alliance” nem szavakon és pusztá érzelmeken nyugszik, hanem alapjában sok-

kal mélyebb. Kettős tulajdonsággal bír: mindenütt ellenállásra talál, s ebben egy a kereszténységgel a maga kezdetében, s hogy szíveknek balzsamot nyújt. Mint negyven év előtt, úgy most is friss, életerős és szabadelvű s majdnem elterjedt egész Európában. A beköszöntő gyűlésén jelen voltak a legjobb férfiak közül, a kiket a világ valaha látott, kik mélyen fájlalták a ker. egyház különböző felekezeteinek férfiúi közt uralkodó separatiót s hön áhitozták az uniót. Az „Alliance”-nak alapítói majdnem mindnyájan elköltöztek már ez életből s egy új nemzedék lépett helyébe. Ezen új nemzedék valjon hasonló aggodalommal nézi-e a különválást s ugyan oly hévvel óhajtja-e az uniót? Ha volt valaha idő, melyben a keresztények egysége kívánatos, úgy a jelen az, midőn pokoli erők, reformálni kívánván a világot, tőrrel és dynamittal viszik véghez átkozatos mivőket. A mi időnk legkevésbé alkalmas arra, hogy a nemzeti egyházak vádakkal sujtsák azokat, kik kebelökből kitértek, sem pedig hogy a kitértek ócsárolják az egyházat, a melytől különváltak. Az „Ev. Alliance” a közönségnek tényekkel kívánja bebizonyítani, miszerint a szívek egysége nagyobb, mint a nézetek eltérése, ha az ev. keresztények, elismerve a közös főt, egygyé tömörülten közös vég felé törekesznek. Az ilyen egyesülés ma ép oly reális valóságú mint volt az negyven év előtt.

Tekintettel Svédországra, vasárnapi nehézségek akadályoztatták a konferenciának annak fővárosában való megtartását. Svédországban sokan szívből üdvözölték volna az „Ev. Alliance”-et. Nagyban fáradozott az „Ev. Alliance” a vallás szabadságot előbbre vinni, a mint azt, hitbéli meggyőződésökért üldözött florenczi Madiái, Matamoros és hitrokonai, valamint a spanyolországi Vargas Julian érdekében kifejtett tevékenysége fényesen bizonyítja. Dániában is buzognak a vallásszabadság mellett. Karolina Amália utolsó királynéjök Matamoros kiszabadítása érdekében Izabella spanyol királynéhoz írt. (Dr. Kalkar kívánatára ezen levél Monod J. tanár által a konferenciának felolvastatott.) Az „Ev. Alliance” türelme különböző Rousseau és Nagy Frigyesétől. Dániában úgy az alsóbb körökben mint a királyi trón zsámolyánál található s ezen privilegiumot Dánia sokban az „Ev. Alliance”-nak köszöni.

Előterjesztetett ezután egy külön e célra kinevezett bizottmány által a vallásszabadság érdekében tett négy igen kényes természetű indítvány.

Vonatkozással Svájcban az üdvsereg fellépése által előidézett zavargásokra, az „Ev. Alliance”, fentartva magának az üdvsereg által követett eljárása felett az ítéletet, ünnepélyesen protetsál az azon alkalommal a vallásszabadságon elkövetett sérelmek ellen. Határozottatott ezen végzésnek egyik másolatát a konferencia elnöke egy levelelének kíséretében a svájci szövetség elnökének kézbesítetteti.

Egy másik tárgy, mely ezen bizottmány figyelmét magára vonta Schleswigre vonatkozott, hol, mint *Vahl* dékán ezt konstatalta, két lutheránus szabad egyháznak a schleswigi kormány részéről nehézségek okoztattak — talán politikai okokból. Ezen tárgy a német szakosztályhoz áttenni határozottatott.

Tekintettel továbbá a ker. hittérítők helyzetére Madagaskar szigetén, határozottatott, hogy ezen ügy elintézése a francia és angol szakosztályokra bizatik.

Végül pedig határozatba hozott még, hogy 1879. Bále-ban tartott konferenciának az opium kereskedelem ellen hozott resolútióját a jelen gyűlés magáéva téven, az angol szakosztály közbenjárásával átteszi a brit kormányhoz.

A svájci bizottmány javaslatára egy nemzetközi bizottmány neveztetett ki az „Ev. Alliance“ elnökéből és a különféle szakosztályok titkáraiból, mely bizottmány az egyesület ügyeinek érdekében minden két évben összeülni tartozik. A legközelebbi egyetemes gyűlés tárgya megfontolás végett, ezen nemzetközi bizottmányhoz tétetett át megfontolás végett.

Ezután a következő szónokok értekeztek még:

Dr. Murray Mitchell lelkész: „a keresztény egyháznak kötelességéről, vonatkozással a külföldi és honi misszióra“; dr. White londoni lelkész: „a keresztény irodalomról, mint a missziót közvetítő tevékenységnek egyik ágáról“; — dr. Gritton londoni és Deluz genfi lelkész: „a vasárnapról; annak helye- és erejéről“; dr. Van Ryn lelkész: „a holland misszióról az indiai félszigeten“; végül dr. Kalkar, a programm szerint a konferenciának első és utolsó szónoka: „az „Ev. Alliance“-ról — annak befolyásáról a keresztény unió és a vallásszabadság előmozdításában.“

Hálaima, ének, kézzorító és ismételt bucsuzó után, bezárattott az „Ev. Alliance“-nak 1884. évi skandináviai gyűlése.

Schwalm,
ág. hitv. ev. lelkész.

VEGYESEK.

— **Előfizetésre való felhívás!** Az év vége felé jár s vele az „Evangelikus Egyház és Iskola“ is befejezi második évi pályafutását. — Egyházunk mélyen tisztelt közönségétől függ megkezdje-e a harmadikat is. — Ha szükségesnek ismerik különösen lelkésztársaink s tanférfaink e közlőnyt s ha a rendelkezésünkre álló csekély erővel felmutatott eredmény csak némileg is kielégítette várakozásukat: tisztelettel kérjük az érdekelt körök szellemi és anyagi buzgó támogatását.

Mi magunk érezzük legjobban, mily távol vagyunk a kitűzött céltól; de erős akaratunk, mennyire tőlünk telik, a cél felé törni, hogy szeretett egyházunknak nagy hivatásához méltóan szolgáljunk.

A harmadik évfolyam is lapunk alakja és beosztása e régi marad. — Előfizetési ára is a régi lesz: egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr.

A hátralékosokat, hátralékaik törlesztésére kérjük.

Előfizetéseket (postai utalványon) és **jelentkezéseket** (levelező lapon) a szerkesztőhöz, Pozsony, konvent-utca 6. sz., kérjük küldeni.

Hogy felesleges kiadásoktól megkíméltsünk, kérjük olvasóinkat: kegyeskedjenek idejekorán jelentkezni: kívánják e lapunkat a jövőre is jártni vagy sem? A szerkesztő-kiadó.

— **A Luther-társaságra fizettek: alaphoz: évdíjakban:**

Hamaliar Károly	4 frt.
Kuzma Adolf	4 „
I. kimutatás	549 frt 41 kr. 28 „
Vagyonszeg 549 frt 41 kr.	36 frt.

Ezen összeg a társaság javára a takarékpénztárban gyümölcsözően van elhelyezve.

Mindazon urak, kik a „Luther - társaság“ eszméjét pártolják s érdekeit előmozdítani képesek, tisztelettel kéretnek: sziveskedjenek e célra szánt akár tagsági díjaikat, akár pár-

tolási illeteiket e lapok szerkesztőségéhez beküldeni; mink kötelességünknek ismerjük a bevételekről nyilvánosan számolni s a pénz gyümölcsöző elhelyezéséről gondoskodni.

Az összeg beküldésénél sziveskedjenek megjelölni, hogy az adomány az alaphoz tőkésítve csatoltassék-e, vagy évdíj címén irassék-e javukra, hogy a kimutatás is e szerint szerkesztethessék.

— **Kérelem.** A magyar protestáns egyházi és iskolai Figyelő; evangyéliomi Lelkészi tár közönséges és gyászesetekre s a Vasárnap tisztelt munkatársait s előfizetőit tisztelettel kérem, hogy küldeményeiket, szerkesztőtársaim cserepéldányaikat **Kecskemétre** intézni méltóztassanak. Boldog szent ünnepi napokat s az Úr kegyelmét! **Kecskemét 1884., december 20-án. — Czelder Márton, reform. lelkész, a fennemléltet folyóiratok szerkesztője.**

— **Liptó-Szent-Miklósról** értesülünk, hogy ott a baptizmus nem létezik többé. A derék lelkész bibliai órák tartásával visszavezette egyházába az elpártoltakat. — S ez helyesen van! A biblia helyes értelmezése, a bibliára támaszkodó félreértéseknek legjobb ellenszere; az igazság már magában elűzi a tévely homályát.

— **Vallásos iratok magyar nyelven. Bibliai kézikönyv.** Kalauzul a Szent-Irás tanulmányozásához. Készítette dr. **Angus József**, a royal asiatic society tagja. Lelkészek és theológiát tanulók számára. Angolból fordítva 46 iv, földabroszokkal; vászonba kötve 3 frt. 80 kr. **Hit, Remény és Szeretet Könyve** az élet kedvező és kedvezőtlen napjaira. Családi emléklapokkal ellátva. Protestáns keresztények számára ajánlja **Csiky Lajos**. Vászonba kötve. 80 kr. Vászonba kötve aranszegélylyel 1 frt. Finom bőrkötésben, aranyvágással, tokkal 1 frt. 60 kr. **Jézus élete.** Segédkönyvül az evangéliumok célja, összhangzása és chronológiájának tanulmányozásához. Irta **Eustace R. Conder M. A.** Angolból fordítva. A szent föld térképével 14½ iv, kötve 80 kr. **Gyermeklant.** Vallásos énekek gyűjteménye. Különösen iskolai használatra összeállította **Farkas Sándor**. 66 dal énekre vagy orgonára való hangjeggyel, a vasárnapi iskolai tanítást tárgyaló előszóval. 20 kr. **Zwingli Ulrich élete.** 3 iv. 10 kr. **Kaphatók Könyg R. lelkésznel** (Budapest, váczikörút 76. szám).

Pályázat

a felső-szelii ág. hitv. ev. gyülekezetben rendes tanítói állomásra.

Kivántatik: feddhetetlen vallásos-erkölcsi jellem, teljes otthonosság és magyar nyelvben, minden harmadik héten orgonálás a templomban, a három első elemi osztály rendszeres tanítása, hetenként kétszer a felnőttek dalárdájának gyakorlása.

Javadalma: évi 300 frt. havonként utólag fizetett részletekben; tandíj minden növendék után 1 frt. 50 kr. = 104—150 frt.

Már hivataloskodott tanító végleg — kezdő ideiglenesen jövő évi szeptemberhő 1-ig választatik; ha beválik, akkor véglegesítettik.

Pályázók felszerelt folyamodványait 1885. évi január 6-ig alulirothoz küldjék be, ki közelebbi felvilágosítással is szolgál.

Felső-Szeli (Pozsony megye).

Szilárd János,
lelkész.

Az 1884. évfolyamra szóló czímlap és tartalomjegyzék az 1885. évi első számmal fog szétkül-detni.